

DESCOPERIRI DIN PERIOADA TÂRZIE A EPOCII BRONZULUI DE LA POIENEȘTI, JUD. VASLUI ȘI DIN HALLSTATTUL TIMPURIU DE LA SCÂNTEIA, JUD. IAȘI¹

DE

CORNELIA-MAGDA LAZAROVICI, NIKOLAUS BOROFFKA

Keywords: *Late Bronze Age, Early Hallstatt, bone/antler artefacts, bronze artefacts*

Cu ocazia săpăturilor de la Poienești, jud. Vaslui (fig. 1/1), au apărut o serie de materiale care fac obiectul prezentării de față. Este vorba de materiale aparținând culturii Noua (fig. 2; 4/1–2) ce urmează a fi prezentate și discutate pe scurt, la care adăugăm semnalarea câtorva materiale hallstattiene timpurii descoperite la Scânteia, jud. Iași (fig. 1/2; 4/3–8).

Materialul de la Poienești, aparținând culturii Noua, provine în exclusivitate din stratul de cultură. Ceramica, redusă cantitativ, nu este foarte tipică și constă, printre altele, din fragmente provenind de la străchini (fig. 2/7, 11) – o formă extrem de frecventă în așezările² culturii Noua. Decorul striat (fig. 2/8–10) este des întâlnit în mediul acestei culturi³. Fragmentele de oale cu gura evazată (fig. 2/13), precum și cele două fusaiole de formă bitronconică (fig. 2/1–2) sunt tipuri atât de larg răspândite în epoca bronzului, încât nu este nevoie de enumerarea de analogii. Caracteristice culturii Noua sunt două fragmente de cuțite curbe din silex (fig. 2/3–4) pentru care găsim paralele⁴ în așezările de la Probota⁵, Ghireni⁶, Bărboasa⁷, Trușești⁸ și Corlăteni⁹.

¹ Înregistrarea materialului a fost realizată de către N. Boroffka în timpul stagiului de documentare din cadrul bursei Feodor-Lynen a fundației Alexander von Humboldt, căruia îi mulțumim și cu această ocazie. Articolul reprezintă o parte din prezentarea făcută de autori la congresul “The Thracian World at the Crossroads of Civilisations, May 20–26, 1996, Constanța – Mangalia – Tulcea” (C.-M. Mantu, N. Boroffka, *Funde der Bronze- und Hallstattzeit aus Poienești und Scânteia*, în *The Thracian World at the Crossroads of Civilisations. The 7th International Congress of Thracology, May 20–26, 1996, Constanța – Mangalia – Tulcea Romania. Reports and Summaries*, Bucharest, 1996, p. 289–299). Mulțumim de asemenea d-lui Prof. M. Babeș, conducătorul șantierului Poienești, pentru permisiunea de a publica materialul preistoric.

² A. C. Florescu, *Repertoriul culturii Noua – Coslogeni din România. Așezări și necropole*, în *Cultură și Civilizație la Dunărea de Jos*, IX, *Bibliotheca Thracologica*, I, Călărași, 1991, fig. 13/3 (Sebeș); 18/1 (Nicoleni); 25/18 (Corlăteni); 30/16, 18; 34/49–50; 35/59 (Trușești); 37/4–5 (Andrieșeni); 39/8 (Larga Jijia); 44/7 (Itești); 49/1 (Bârlad – Prodana); 51/1; 55/33 (Lichitișeni); 55/1 (Bărboasa); 60/3–4, 6, 8 (Tăvădărăști); 69/55– și cu proeminențe; 71/67 (Gârbovăț); 75/18–19; 76/27 (Cavadinești).

³ *Ibidem*, pl. 207/3–4, 6 (Holboca, Glăvăneștii Vechi și Iacobeni).

⁴ Acest tip, de obicei din gresie, este cunoscut începând din perioada timpurie a epocii bronzului, dar piesele din silex aparțin unei faze mai evolute a epocii bronzului. Vezi și B. Kull, *Mittelbronzezeitliche Plattensilexgeräte aus der Türkei und ihre Beziehungen zu mittel- und südosteuropäischen Formen*, în *Germania*, 64, 1986, p. 363–390.

⁵ A. C. Florescu, *op. cit.*, fig. 163/8.

⁶ *Ibidem*, fig. 163/9.

⁷ *Ibidem*, fig. 164/6.

⁸ *Ibidem*, fig. 164/8.

Tipic inventarului material al culturii Noua este și omoplatul crestat (fig. 2/6)¹⁰, ale cărui posibilități de utilizare sunt încă controversate. Piesa cea mai interesantă rămâne un fragment de psalie de os ce poate fi atribuită tipului Spiš¹¹, care este caracterizat printr-un capăt în formă de „cep” sau cu tijă, prevăzută, la rândul ei, cu proeminente (fig. 2/5). Corpul are două perforații mari și una transversală. Cel de-al doilea capăt are formă rotunjită și umflată. Această ultimă caracteristică nu se limitează doar la tipul Spiš, ci se întâlnește și la alte tipuri de psalii¹². Piesa de la Poienești poartă lângă tijă și pe proeminente un decor incizat ce poate fi asociat, parțial, așa-zisului decor danubiano-miceni. O limbă rotunjită, prezentă pe o parte a tijei, trimite la exemplarul nefinisat de la Mende¹³, atribuit de asemenea, tipului Spiš. O limbă asemănătoare decorează psalia în formă de disc de la Vatin, care prezintă elemente comune cu piese din Kazachstan¹⁴. Analizând psaliile de tip Spiš sau forme apropiate, precum și pe cele descoperite la Sălacea¹⁵, Gârbovăț¹⁶, Pecica¹⁷, București-Tei¹⁸ și Horoiata¹⁹, H. – G. Hüttel a datat cele mai multe dintre ele în fazele timpurie și mijlocie ale epocii bronzului (FD III/MD I/II) și a stabilit răspândirea lor în Bazinul Carpatic de vest și nord-vest²⁰. Doar piesele de la Gârbovăț și Horoiata au fost datate la începutul bronzului târziu, plasându-se la est de zona de concentrare a acestui tip²¹. Descoperirea și publicarea ulterioară a mai multor piese au permis reluarea discuției asupra tipologiei și cronologiei psaliilor cu tijă (Zapfenknebel). Menționăm, spre exemplu, descoperirile de la Calafindești, Coroteni și Floreni, în România, Cobâlnea și Cooara, în Republica Moldova, Russovo, în Ucraina, Battonya, în Ungaria și Kiertz și Jakuszowice în Polonia²². Analizând întregul lot de materiale, N. Boroffka a precizat mai multe variante ale psaliilor cu tijă, care la el alcătuiesc tipul IV²³: **a**, fără proeminență pe tijă (tipul Vatin după Hüttel), **b**, cu două proeminente (tipurile Borjas, Spiš și Skel'ki după Hüttel). A doua variantă permite împărțirea în: **b1**, cu o singură proeminență pe tijă; **b2**, piese cu două proeminente perforate (variantea Tei după Hüttel); **b3**, piese cu două proeminente și două găuri mari. Varianta **b4** este caracterizată de prezența a trei proeminente, iar în varianta **b5** se pot încadra piese cu mai mult de trei proeminente. Exemplarul de la Poienești aparține variantei **b4**. Din punct de vedere cronologic se poate remarca prezența psaliilor cu tijă aparținând variantei **a**, doar în perioada mijlocie a epocii bronzului²⁴. Toate variantele tipului **b**, se plasează cu predilecție în perioada târzie a epocii bronzului, îndeosebi în Noua-Sabatinovka sau în contexte culturale înrudite (București – Tei, Calafindești, Cobâlnea, Cooara/Kokoara, Coroteni, Floreni, Gârbovăț, Kirovo, Russovo, Skel'ki, Voianskaja Greblia, Vološkoe); aceleași perioade îi aparțin și piese descoperite în afara acestei arii culturale (Obřany, Suskan I)²⁵. Mai vechi sunt exemplarele de la Jakuszowice, Nitrianský Hrádok, Nižná Myšľa, Sălacea, Spišsky Štvrtok, Waldi și probabil unele psalii

⁹ *Ibidem*, fig. 164/10.

¹⁰ Idem, *Contribuții la cunoașterea culturii Noua*, în *ArhMold*, II–III, 1964, p.159–160, fig. 11/3–6, 10–11; idem, *Repertoriul culturii Noua – Coslogeni...*, fig. 10/15; 15/6; 18/4; 23/8; 29/1; 37/3; 39/6; 42/13; 44/5; 45/7; 51/3; 56/12; 78/5; 115/1–7.

¹¹ Tipul Spiš a fost tratat exhaustiv de H.-G. Hüttel, *Bronzezeitliche Trensens in Mittel- und Osteuropa. Grundzüge ihrer Entwicklung*, în *Prähistorische Bronzefunde*, XVI.2, München, 1981, p. 82.

¹² *Ibidem*, p. 83.

¹³ *Ibidem*, p. 91, nr. 80, pl. 8/80.

¹⁴ *Ibidem*, p. 64, nr. 34, pl. 4/34.

¹⁵ *Ibidem*, p. 84, nr. 73A.

¹⁶ *Ibidem*, p. 84, nr. 74, pl. 8/74.

¹⁷ *Ibidem*, p. 84, nr. 75, menționează doar piesa după A. Mozsolics. Fragmentul a fost ilustrat prima dată de T. Soroceanu, *Studien zur Mureș-Kultur. Mit Beiträgen von V. V. Morariu, M. Bogdan, I. Ardelean und D. Săbădeanu und Mitarbeit von Ortansa Radu*, în *Internationale Archäologie*, 7, Buch am Erlbach, 1991, p. 92, 93, fig. 23/7.

¹⁸ H.-G. Hüttel, *op. cit.*, p. 85, nr. 76A, pl. 8/76A.

¹⁹ *Ibidem*, p. 92, nr. 89, pl. 9/89.

²⁰ *Ibidem*, p. 88, pl. 26B.

²¹ Și fragmentul de la Obřany a fost datat târziu (Ha A) de H.-G. Hüttel, *op. cit.*, p. 91, nr. 81.

²² N. Boroffka, *Bronze- und früheisenzeitliche Geweihtrensensknäbel aus Rumänien und ihre Beziehungen. Alte Funde aus dem Museum für Geschichte Aiud, Teil II*, în *Eurasia Antiqua*, 4, 1998 (1999), p. 100–101 (tip IV) și p. 120–121, listele 8–13 cu bibliografia.

²³ *Ibidem*, p. 100–101 (tip IV) și p. 120–121, listele 8–13.

²⁴ *Ibidem*, p. 105, p. 120, lista 8.

²⁵ *Ibidem*, p. 121, lista 11.

asemănătoare din Italia, care se datează în perioada timpurie și mijlocie a epocii bronzului²⁶. Cele mai târzii piese aparțin perioadei Hallstatt-ului timpuriu (depozitul de la Borjas)²⁷.

Decorul cu spirale de stil așa-zis danubiano-micenian nu poate fi un contraargument la datarea propusă, dat fiind faptul că asemenea ornamente au o durată de utilizare foarte lungă²⁸. Psaliile cu tijă (Zapfenknebel) mai sus discutate se concentrează în Bazinul Carpatic, ultimele descoperiri marcând un punct de greutate către est față de cartarea propusă de H. –G. Hüttel (fig. 3)²⁹.

Cele două seceri de la Poienești (fig. 4/1–2; 5) nu provin din complexe închise. Este foarte probabil ca piesele să fi aparținut unui depozit distrus care poate fi pus în legătură cu așezarea culturii Noua. Amândouă au corpul puternic curbat, marcat de două caneluri puțin profilate și un cârlig scurt la capătul mânerului. Cele două piese au mai fost menționate, au fost ilustrate și în catalogul expoziției organizate la Muzeul Județean „Ștefan cel Mare” de la Vaslui în 1999, iar ulterior au fost discutate de către Dergačev și V. Bočkarev³⁰. Aceștia din urmă atribuie secerile tipului Ibrakaevo, variantele Volga-Don și Niprul Mijlociu. Acest tip se concentrează în zona vestică preurală și pe Niprul mijlociu³¹. Tipul căruia îi aparțin (denumit uneori tip Srubnaja) poate fi datat începând cu fazele timpurii ale culturii Srubnaja sau la începuturile culturii Sabatinovka³². Din România mai este cunoscut un singur exemplar de la Odăile – Podari³³ (depozit atribuit culturii Coslogeni). Cele două seceri de la Poienești, împreună cu piesa de la Odăile – Podari sunt exemplarele cele mai vestice, pot fi atribuite culturii Noua și subliniază influențele estice, deja remarcate pentru această cultură³⁴.

Din așezarea cucuteniană de la Scânteia, jud. Iași (fig. 1), au fost recuperate câteva fragmente ceramice și un ac din os aparținând perioadei târzii a epocii bronzului sau Hallstatt-ului timpuriu, cărora le facem o scurtă prezentare. Au fost reconstituite trei forme ceramice: strachina cu buza întoarsă către interior (fig. 4/6), prezentă pe un spațiu larg și caracteristică mai multor aspecte culturale dintre care menționăm grupurile Grănicești³⁵ (cultura Gáva – Holihrad) și Corlăteni³⁶ (cultura Chișinău – Corlăteni), unde forma poate fi prevăzută și cu proeminente perforate; oală cu gât înalt și corp rotunjit, canelat (fig. 4/8) pentru care există analogii în repertoriul ceramic al grupurilor Grănicești³⁷ și Corlăteni³⁸. De la un vas asemănător poate proveni

²⁶ *Ibidem*, p. 103–105. Un exemplar nou aparținând variantei **b5** a fost descoperit la Cârломănești, în context Monteoru (comunicare amabilă I. Motzoi-Chicideanu).

²⁷ *Ibidem*, p. 121, lista 12a, nr. 3.

²⁸ Vezi B. Kull, *Untersuchungen zur Mittelbronzezeit in der Türkei und ihre Bedeutung für die absolute Datierung der europäischen Bronzezeit*, în *Praehistorische Zeitschrift*, 64, 1989, p. 48–73; N. Boroffka, *Die Wietenberg-Kultur. Ein Beitrag zur Erforschung der Bronzezeit in Südosteuropa*, în *Universitätsforschung zur Prähistorischen Archäologie*, 19, Bonn, 1994, p. 229–230; W. David, *Altbronzezeitliche Beinobjekte des Karpatenbeckens mit Spiralwirbel- oder Wellenbandornament und ihre Parallelen auf der Peloponnes und in Anatolien in frühmykenischer Zeit*, în *Petre Roman (ed.), The Thracian World at the Crossroads of Civilizations I. Proceedings of the seventh international congress of Thracology, Constanța-Mangalia-Tulcea, 20–26 May 1996*, Bucharest, 1996, p. 247–305, fiecare cu bibliografia.

²⁹ H.-G. Hüttel, *op. cit.*, pl. 26B; N. Boroffka, *Bronze- und früheisenzeitliche Geweihtrensenknebel aus Rumänien...*, p. 110–111, fig. 14–15.

³⁰ C.-M. Mantu, N. Boroffka, *op. cit.*; *Poienești. Arheologia reînvie un trecut multimilenar. Catalogul expoziției Vaslui, mai–iunie 1999*, Vaslui 1999; V. Dergačev, V. Bočkarev, *Secerile de metal din epoca bronzului din Europa de est*, în *Bibliotheca Archaeologica Moldaviae*, V, Iași, 2006, p. 92, nr. 275; p. 95, nr. 296; p. 446, pl. 20,275; p. 447, pl. 21,296.

³¹ V. Dergačev, V. Bočkarev, *op. cit.*, p. 79–105, cu bibliografia.

³² *Ibidem*, p. 104–105.

³³ D. Șerbănescu, G. Trohani, *Obiecte de cupru și bronz descoperite în județul Ilfov*, în *SCIVA*, 26, 1975, p. 536, fig. 4/3; p. 537–538. Nici depozitul, nici seceră nu sunt menționate la M. Petrescu-Dîmbovița, *Die Sichel in Rumänien. Ein Corpus der jung- und spätbronzezeitlichen Horte Rumäniens*, în *Prähistorische Bronzefunde*, XVIII.1, München, 1978. V. Dergačev, V. Bočkarev, *op. cit.*, p. 127, nr. 493 încadrează seceră de la Odăile într-un alt tip – Pereljub (variantea Garbuzovka), care este considerat mai vechi decât tipul Ibrakaevo.

³⁴ Vezi A. C. Florescu, *Contribuții la cunoașterea culturii Noua*, 1964.

³⁵ A. László, *Începuturile epocii fierului la est de Carpați. Culturile Gáva – Holihrad și Corlăteni – Chișinău pe teritoriul Moldovei*, în *Bibliotheca Thracologica*, VI, București, 1994, p. 72, pl. I (Tip 2D). Pentru proeminente perforate vezi A. László, *op. cit.*, p. 74.

³⁶ *Ibidem*, p. 114, pl. X/37–62. Proeminente găurite, A. László, *op. cit.*, p. 117.

³⁷ *Ibidem*, p. 75, pl. II (Tip 3A). Pentru decor vezi A. László, *op. cit.*, p. 76.

³⁸ *Ibidem*, p. 117, pl. XI/2–4 (Tip 3A). Pentru ornament vezi A. László, *op. cit.*, p. 118. O analogie bună este ilustrată de O. Levički, *Cultura Hallstattului canelat la răsărit de Carpați*, în *Bibliotheca Thracologica*, VII, București, 1994, fig. 63/3.

fragmentul decorat cu striuri și împunsături (fig. 4/4). Un detaliu mai puțin frecvent este gâtul cu pereți arcuiți, ce caracterizează vasul de la Scânteia (fig. 4/8) și pentru care putem menționa ca paralelă doar un exemplar de la Prăjești, atribuit grupului Corlăteni, dar de fapt mai probabil aparținând culturii Monteoru³⁹. Elementul se regăsește frecvent în repertoriul ceramic al fazelor târzii ale culturii Monteoru și, mai rar, în cultura Noua⁴⁰. Un fragment provenind de la un vas mai mic, decorat cu caneluri înguste dispuse pe verticală și pe orizontală (fig. 4/7) amintește, de asemenea, de forme caracteristice culturii Noua⁴¹. Începuturile grupurilor Grănicești și Corlăteni sunt datate în faza Hallstatt A1⁴², iar discuțiile privind un contact sau o suprapunere cronologică a acestor grupuri cu cultura Noua sunt încă controversate⁴³. Un alt fragment ceramic cu caneluri orizontale (fig. 4/5) poate fi datat în prima vârstă a epocii fierului, fără alte precizări. Materialul mai sus citat prezintă elemente tipice atât grupului Grănicești, cât și grupului Corlăteni. Poziția sitului în aria de răspândire a grupului Corlăteni⁴⁴, sprijină atribuirea lui acestui aspect. De un interes deosebit între materialele de la Scânteia este acul de os (fig. 4/3) care aparține grupului acelor cu capătul în formă de vas (Vasenkopfnadel). Această formă caracterizează o perioadă foarte lungă (Bronz D – Hallstatt C)⁴⁵ și deși nu facilitează încadrarea cronologică a ceramicii de la Scânteia, prezintă, însă, importanță culturală. Materialul ceramic poate fi datat în Hallstatt A1, deși păstrează încă unele elemente Noua, uneori acestea fiind împreună cu cele hallstattiene pe același vas. Acul de os, datat cel mai timpuriu în Bronz D, reprezintă un element de influență vestică⁴⁶, deși nu neapărat de import, și marchează limita estică a răspândirii acestui tip de ac. Astfel, materialul de la Scânteia indică atât o posibilă durată a culturii Noua (sau măcar a elementelor ceramice) până la începutul epocii fierului, cât și contribuția influențelor vestice la formarea Hallstatt-ului timpuriu din Moldova.

³⁹ Vasul a fost atribuit culturii Monteoru de către autorul săpăturii, C. Buzdugan, *Descoperirile arheologice de la Prăjești (jud. Bacău)*, în *Carpica*, 2, 1969, p. 81–85. B. Hänsel, *Beiträge zur regionalen und chronologischen Gliederung der älteren Hallstattzeit an der unteren Donau, Beiträge zur Ur- und Frühgeschichtlichen Arch. des Mittelmeer-Kulturraumes*, 16–17, Bonn, 1976, p. 107–108, nr. 12/110, pl. 41/9, a legat vasul, din cauza formei („der Urnenform wegen”) de ceramica canelată din același sit, încadrare care a fost preluată și de A. László, *op. cit.*, p. 178, nr. 187, pl. 68 și O. Levițki, *op. cit.*, p. 65, fig. 31/9.

⁴⁰ Vase cu gât cu pereții arcuiți, asemănătoare celui de la Scânteia, se găsesc frecvent în fazele târzii ale culturii Monteoru (E. Zaharia, *Das Gräberfeld von Balintești-Cioinagi und einige Fragen der Bronzezeit in der Moldau*, în *Dacia, N.S.*, VII, 1963, p. 147, fig. 5/5; 153/11; cimitirul de la Balintești este însă atribuit primei faze a culturii Noua de către A. Florescu; I. Motzoi-Chicideanu, M. Șandor-Chicideanu, *Ein bronzezeitliches Grab aus Năeni-Zănoaga*, în *Dacia, N.S.*, XXVIII–XXIX, 1994–1995, p. 19–40, fig. 10/6, 10; 11/5, 7–8; 13/11 – aici găsim și cea mai întemeiată discuție privind problema sfârșitului culturii Monteoru) și, mai rar, în cultura Noua (faza timpurie) (A. Florescu, *Repertoriul culturii Noua – Coslogeni din România...*, fig. 56/7; 61/16; 64/1; 67/36; 192/3; 202/29, Balintești). O arcuire a pereților gâtului se poate observa și la vasele de ofrandă („Spendegefaßen”) ale culturii Monteoru (spre exemplu S. Morintz, *Contribuții arheologice la istoria tracilor timpurii, I. Epoca bronzului în spațiul carpato-balcanic*, în *Biblioteca de Arheologie*, 34, București, 1978, fig. 55/4). Vasul din mormântul de la Prăjești aparține probabil tipului askos din repertoriul culturii Monteoru (S. Morintz, *op. cit.*, fig. 55/1). Ținând cont de lipsa analogiilor hallstattiene, încadrarea inițială a mormântului de la Prăjești în cultura Monteoru este cea mai probabilă.

⁴¹ Ne referim, în primul rând, la kantharoi cu un decor asemănător: A. Florescu, *op. cit.*, fig. 13/5; 53/17; 65/18; 169/5; 171/7, 9; 172/1, 4; 174/6; 176/6; 177/4; 199/4; 200/15.

⁴² A. László, *op. cit.*, p. 92–94, 127, 129. Vezi și O. Levițki, *op. cit.*, p. 140.

⁴³ K. Horedt, *Cercetările arheologice din regiunea Hoghiz – Ugra și Teiuș*, în *Materiale*, 1953, p. 805; A. Florescu, *Contribuții la cunoașterea culturii Noua*, p. 191; B. Hänsel, *op. cit.*, p. 70; O. Levițki, *op. cit.*, p. 140, 159, tab. 2–3; D. Popa, N. Boroffka, *Considerații privind cultura Noua. Așezarea de la Țichindeal, jud. Sibiu*, în *Studii și Comunicări de Istorie Veche și Arheologie*, 47, 1996, p. 51–61. O altă părere la A. László, *op. cit.*, p. 126.

⁴⁴ A. László, *op. cit.*, harta 3.

⁴⁵ Din România sunt ilustrate analogii numai de la Teleac (V. Vasiliev, I. Al. Aldea, H. Ciugudean, *Civilizația dacică timpurie în aria intracarpatică a României. Contribuții arheologice: Așezarea fortificată de la Teleac*, Cluj-Napoca, 1991, p. 64, fig. 18/5–7; 24/2), unde apar în toate cele trei nivele; în această publicație s-a și demonstrat datarea lor mai lungă. Din bibliografia citată acolo (V. Vasiliev, I. Al. Aldea, H. Ciugudean, *op. cit.*, p. 64, nota 232) se poate afla, însă, că exemplarele cu capul mic, ca cel de la Scânteia, aparțin unui stadiu mai evoluat.

⁴⁶ Pentru influențe vestice vezi A. László, *op. cit.*, p. 91, p. 125 cu bibliografia.

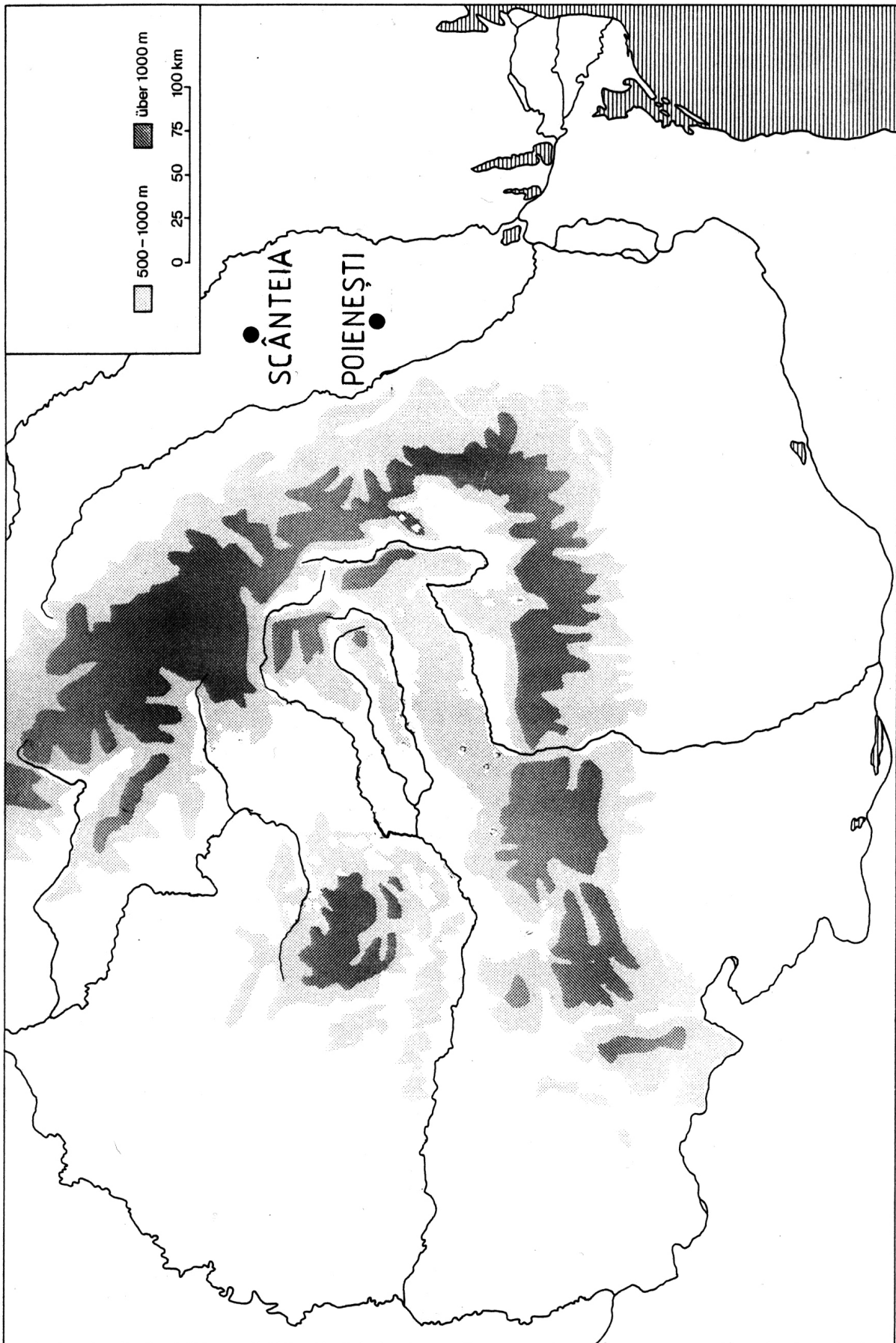

Fig. 1. Poziția geografică a localităților Poieniști (1) și Scânteia (2).

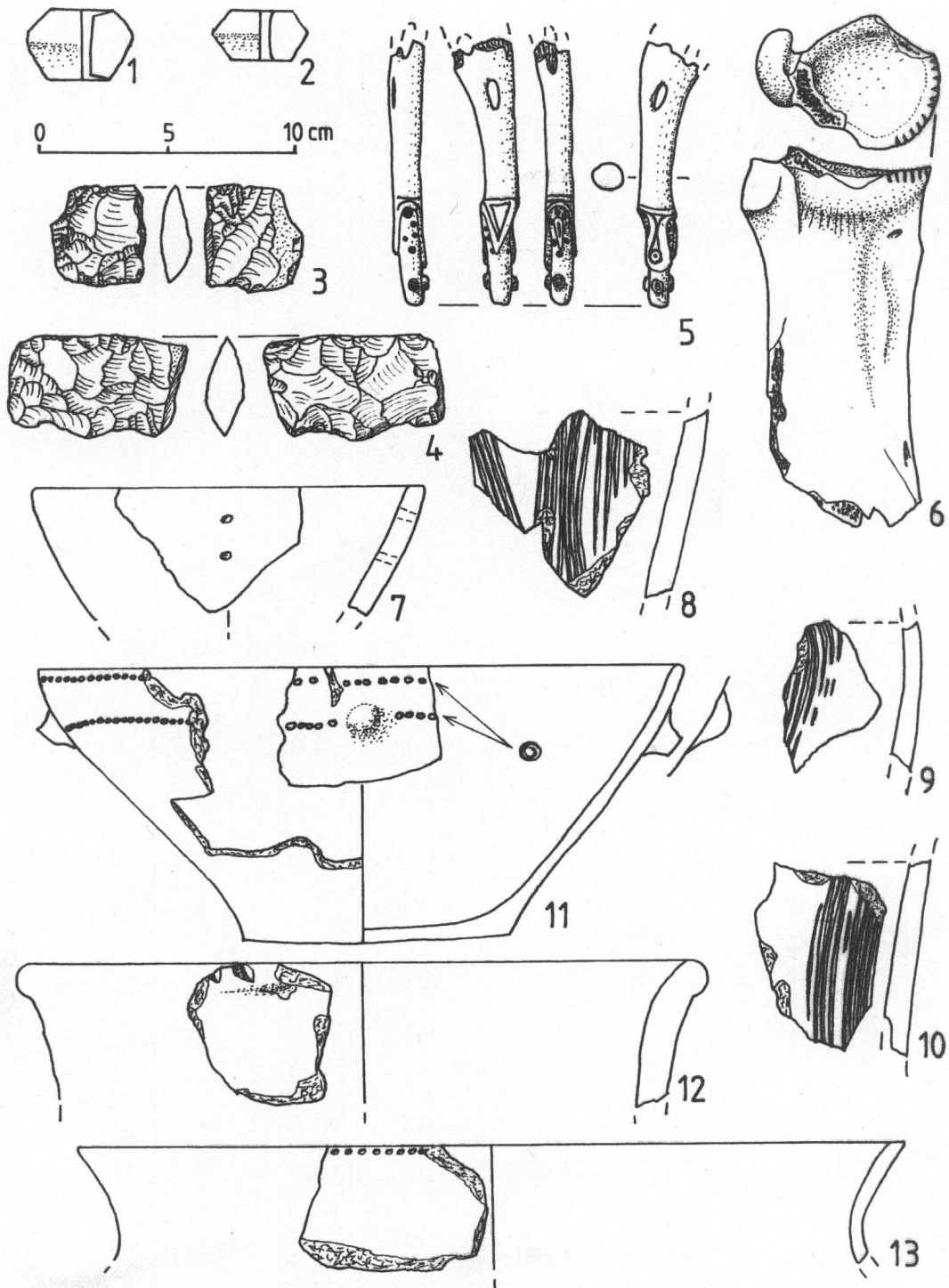

Fig. 2. 1-13 Poienești: 1-2, 7-13 ceramică; 3-4 silex; 5 corn; 6 os.

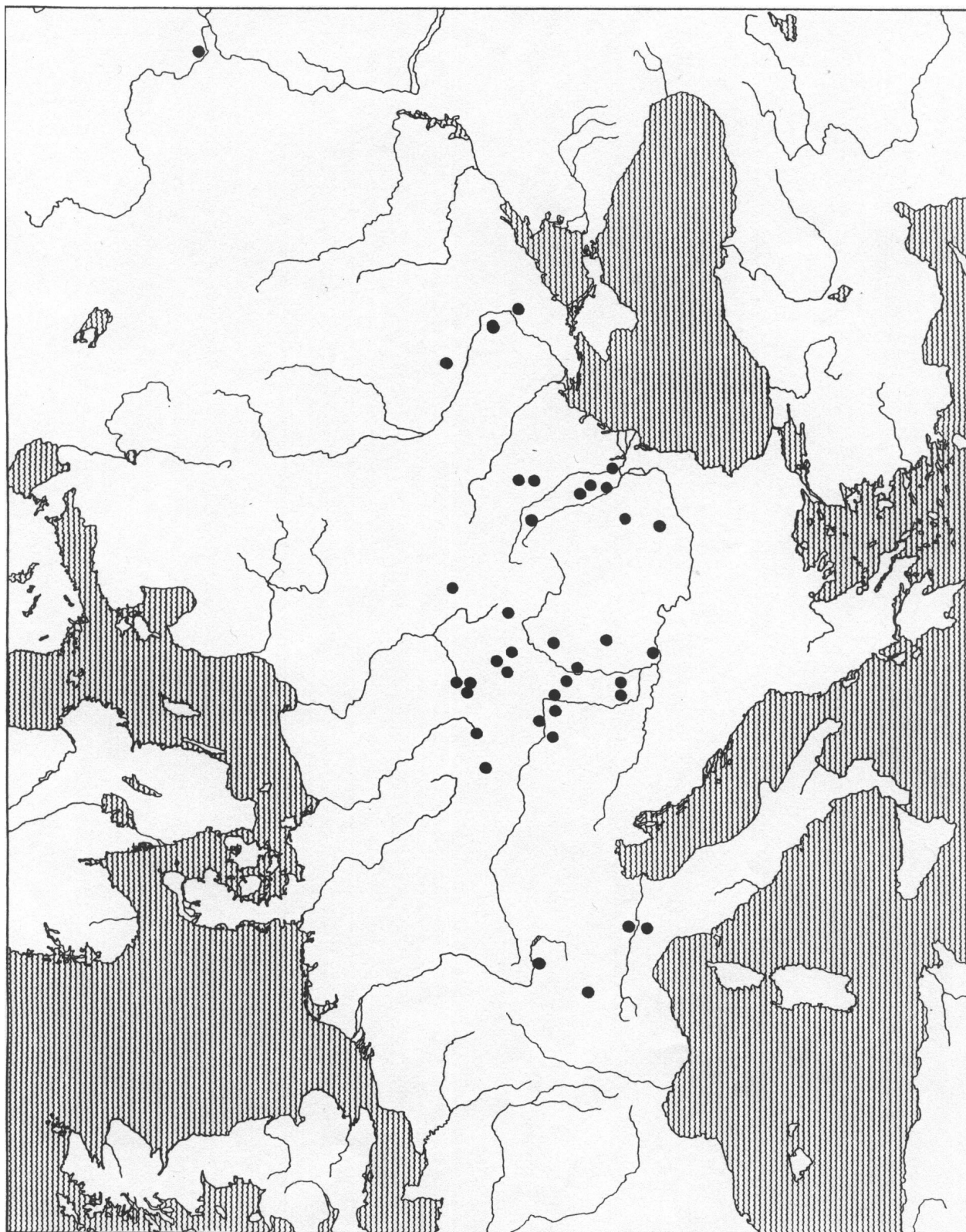

Fig. 3. Răspândirea psaliilor cu tijă (Zapfenkebel) (după H.-G. Hüttel 1981, cu adăugiri).

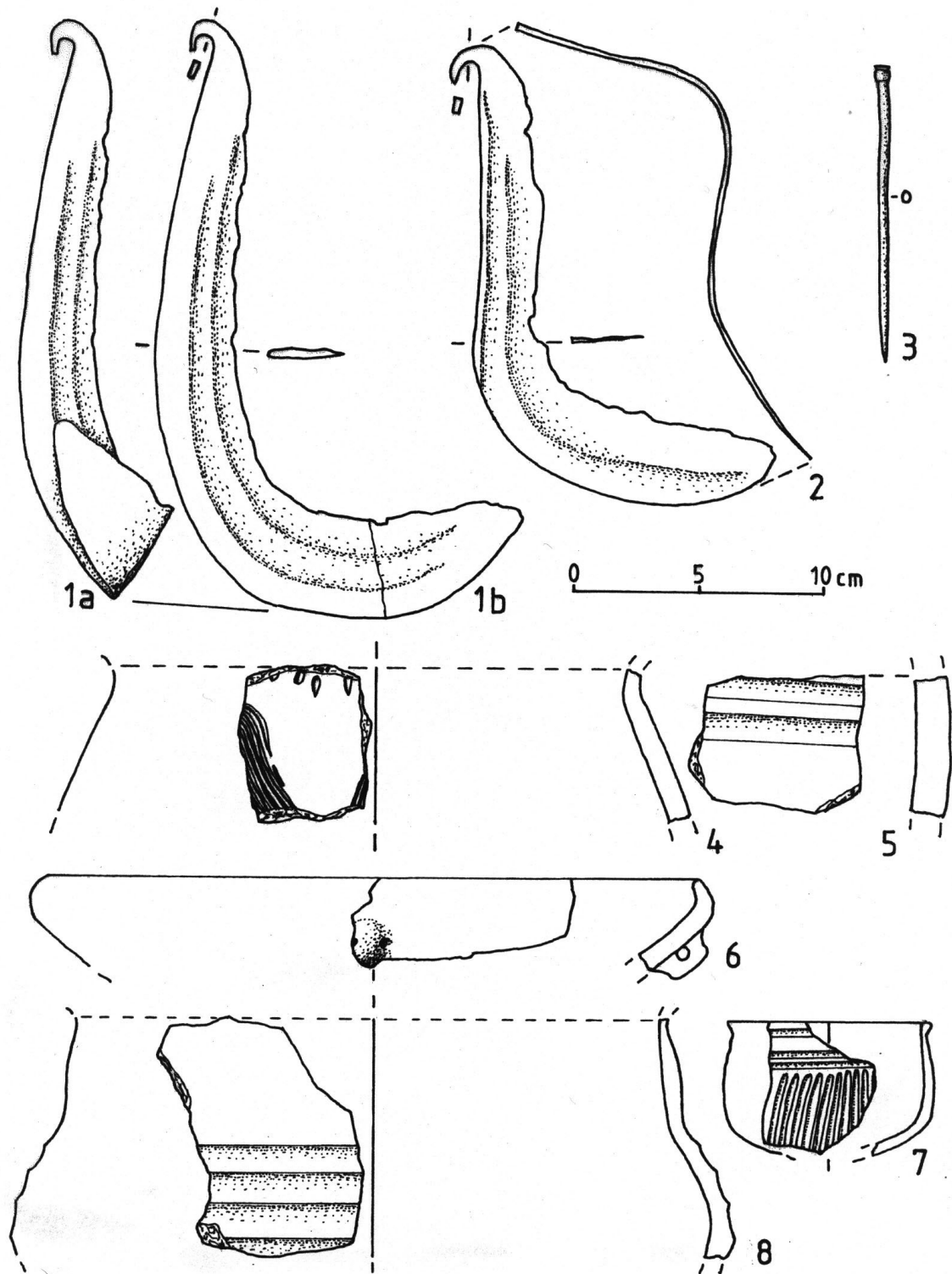

Fig. 4. 1-2 Poieniști; 3-8 Scânteia. 1-2 bronz; 3 os; 4-8 ceramică.

Fig. 5. Poieniști, secerile, față – verso.

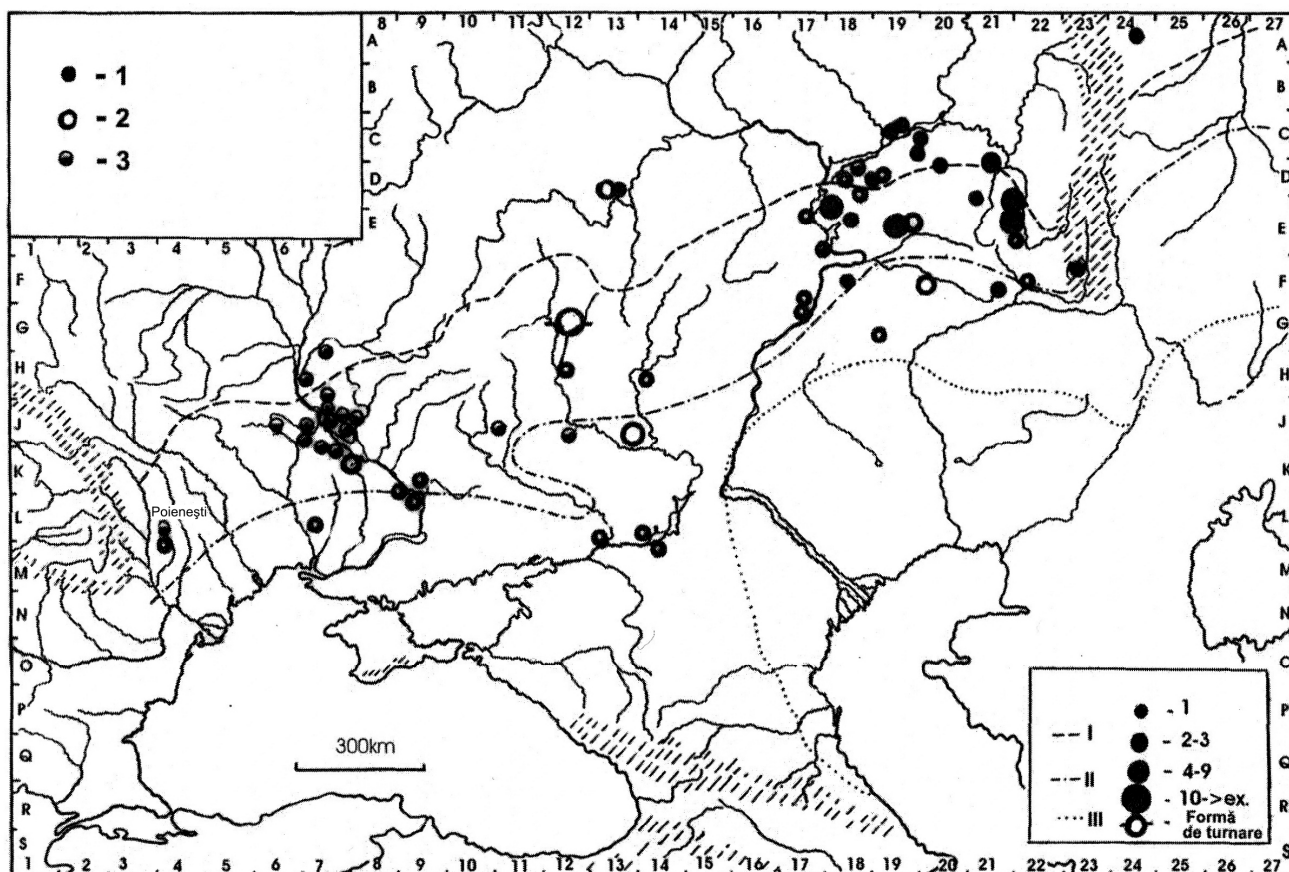

Fig. 6. Răspândirea secerilor de tip Ibrakaevo (după Dergačev și Bočkarev 2006).

LATE BRONZE AGE FINDS FROM POIENEȘTI (VASLUI COUNTY)
AND EARLY HALLSTATT FINDS FROM SCÂNTEIA (IAȘI COUNTY)

ABSTRACT

Some Late Bronze Age finds (Noua culture) from Poienești, Vaslui County are discussed in the present article. A few finds of an Early Hallstatt type from the Cucuteni settlement at Scânteia, Iași County, are also briefly discussed. The finds from Poienești come exclusively from the cultural layer. The scarce pottery bowls and pots that can be reconstructed have analogies in other settlements of the Noua culture. Other pieces typical of this group are flint sickles (*Krummesser*) and notched shoulder blades of bovids. The most interesting find is an antler side-piece of a bridle, showing a markedly narrowed end with small knobs and with so-called Danubian-Mycenaean incised decoration. It may be included in the Spiš type. That type was latest treated by H.-G. Hüttel, who dated most of the examples from the Carpathian Basin to the end of the Early Bronze Age/beginning of the Middle Bronze Age (FD III/MD I). A review of the old and new material by N. Boroffka allowed a distinction among several variants, of which variant **b** may be divided into 5 subvariants. The distribution now shows a new concentration east of the Carpathian Mountains and the chronology for the whole group has been revised. Most pieces belong to the Late Bronze Age and may be connected to the last stages of the Otomani culture and the Noua – Sabatinovka cultural complex. The bronze sickles found at Poienești may have been part of a destroyed hoard. They belong to an eastern type (Ibrakaevo, according to Dergačev and Bočkarev), which may be connected to the Noua settlement and which indicate the known eastern influence on that culture. Some sherds from Scânteia, Iași County, probably belong to the Early Hallstatt Corlăteni group, although they preserve features of the Noua culture. Also from Scânteia is a bone pine with a pot-like head. It may be the most easterly example of this type of pin; it is widely datable to the period Bz. D – Ha. C, and it clearly shows western influence.

LEGEND OF FIGURES

- Fig. 1. Geographic positions of Poienești (1) and Scânteia (2).
 Fig. 2. 1–13 Poienești: 1–2, 7–13 pottery; 3–4 flint; 5 antler; 6 bone.
 Fig. 3. Distribution of side-pieces with markedly narrowed end (*Zapfenkebel*) (after H.-G. Hüttel 1981 with additions).
 Fig. 4. 1–2 Poienești; 3–8 Scânteia. 1–2 bronze; 3 bone; 4–8 pottery.
 Fig. 5. Poienești, sickles, face-verso images.
 Fig. 6. Distribution of the sickles of the Ibrakaevo type (after Dergačev and Bočkarev 2006).